

Donderdag 2 maart 1916 – ochtendeditie

Parijs, 1 maart. Avondcommuniqué:

De Engelse en Franse artillerie heeft in België de vijandelijke loopgraven ten zuidoosten van Boezinge doeltreffend beschoten.

De Lokal Anzeiger, schrijvend over het Duitse postwezen in België gedurende een tijdsverloop van een jaar, zegt dat het herstel van het postwezen in het dichtbevolkte land vele bezwaren heeft gehad. De verwachting, dat Belgische postambtenaren in voldoende hoeveelheid voor de Duitse dienst zouden worden gevonden, kwam niet uit door het verbod van de Belgische minister van het postwezen. Er werden daarop 500 Duitse postambtenaren uit Duitsland opgevorderd. Tot midden november 1914 waren er op 16 van de grootste plaatsen postkantoren ingericht.

Te Brussel was er zelfs een bestelling van brieven ingevoerd van eenmaal per dag. Het dagelijkse verkeer omvatte 30.000 zendingen. Begin januari 1915 waren er reeds 182 postkantoren. Het hoofdtelegraafkantoor te Brussel, dat door de vernielingswoede van het gepeupel in een puin hoop was veranderd, werd in november reeds weer in gebruik genomen. De Belgische telefoonkantoren werden ten dienste van het bestuur en de troepen geopend.

Bijzondere vermelding verdient dat België ten opzichte van het wereldverkeer zover Duitsland zelf dat verkeer bezorgt, daarin deelneemt. Op die wijze heeft het Belgische verkeersnet, dat bij de bezetting van België vernield was, reeds na verloop van een jaar een uitbreiding en een bedrijfszekerheid gekregen die voorbeeldig zijn.

Donderdag 2 maart 1916 – avondeditie

Reizen in Vlaanderen.

Het Duitse gezantschap te 's Gravenhage bericht, in aansluiting aan een onlangs gedane mededeling, dat in uitzonderingsgevallen, aanvragen om te mogen reizen in het etappe- en operatiegebied in België (Oost- en West-Vlaanderen), onder nauwkeurige opgave door de aanvrager van naam, woonplaats, leeftijd, nationaliteit en, ten aanzien van de reis van doel, strekking, weg en duur, bij de consulaire ambtenaren te Amsterdam, Rotterdam, Maastricht, Vlissingen en Terneuzen kunnen worden ingediend.

Memoranda (KVdW).

Brussel, 18 februari.

Vele mensen, en niet het minst sommige Vlamingen, bewijzen, hoe moeilijk het is, zich aan het verleden, aan het dichte verleden dat de gewoonten en gedachten van vlak voor de oorlog in een veilige gordel van warme knusheid omsloten hield, te onttrekken. De toekomst stellen zij zich niet dan naar de maatstaf van gisteren voor, en, roepen zij om vrede, dan is het alleen om ongestoord hun leventje van gisteren te herbeginnen.

Wat - en zij schijnen het niet in te zien - op zijn minst genomen onmogelijk is, om te zwijgen van het onlogische ervan. Want die mensen vergeten welke geestelijke wijzigingen zij hebben ondergaan. Zij zijn bloeddorstig en winstbelust geworden; zijn ze ook tot hun normale bezigheid teruggekeerd, hun levensrichting, die doorgaans bekrompener is geworden (wat een goed humeur geenszins bevordert), ruimt nog steeds een deel in aan dit algemene dat de oorlog is en aan hun gisteren en de opvattingen ervan knagen en knauwen blijft, zodat het allicht uiteen valt, de dag dat zij het weer als het duurste bezit waarnemen zullen. En dan, er is dat juist die

mensen niet kunnen begrijpen, zelfs nog na deze achttien ellendige maanden niet, dat wij veel minder tegen of voor mensen vechten, dan tegen of voor gedachten en levensopvattingen. Die mensen vooral zijn het, die zich blijven voeden met haat, of althans menen, het aldus voor te moeten geven, - wat voor de morele gezondheid verderfelijker is. Zij vergeten, dat wij na de oorlog heel wat leed over het hoofd zullen moeten zien; dat wij aan iets anders zullen te denken hebben dan aan wat men ons deed lijden; dat de onbaatzuchtige heldenmoed van soldaten, die voor niets anders vochten (en het is hun onsterfelijke glorie, dat belangloze van hun strijd), dan voor het behoud van het vaderland, - dat zelfs die heldenmoed zal moeten zwijgen voor de zaak van de heropbouw, en de morele opbouw in de eerste plaats, van datzelfde vaderland. Zeker, haat is ook een kracht, maar een kracht die vermindert. En wij, die niet verminderd willen worden, wij moeten van nu af aan de moed hebben het te bekennen, al is het nog te vroeg misschien om de haat geheel tot zwijgen te brengen, - wat trouwens onnatuurlijk en dus verkeerd zou zijn. Al komt ook nu reeds van tijd tot tijd mij het woord van Henri Poincaré in het geheugen, een der laatste die hij geschreven heeft, één van die woorden, die men vindt als men het aangezicht gaat wenden naar het licht van de dood; - al komt, zeg ik, dat woord van nu af aan en telkens in mij naar boven als de bitterste waarheid, en die men nauwelijks slikken kan: "En face de tant de haines opposées, on hésite à souhaiter la défaite de l'une, qui serait le triomphe des autres".

Van haat hebben de om vrede zuchtenden het minst afgezien. En nochtans haken zij naar hun rust van gisteren, zonder dewelke zij zich de dag van morgen niet voorstellen kunnen. Het is te zeggen dat hun morgen zou bestaan uit hun gebreken van gisteren, vermeerderd met hun gebreken van onder de oorlog. Hetgeen voldoende is om te bewijzen dat hun soort van morgen ongewenst moet blijven.

Er is een andere reden om het beeld, en a fortiori de werkelijkheid ervan, te verwerpen. Er is, dat wij de logische ontwikkelingslijn van ons ideaal niet vinden op een weg die elke stap versperd ligt door de puinen van wat de beproeving van de oorlog ons heeft geheten als schadelijk of althans onnodig te vernielen. Het lijdt geen twijfel: de oorlog is voor zo goed als iedereen een zuiveringsproces geweest, althans tijdelijk. Dat tijdelijke te bestendigen, het moet natuurlijk een der bestanddelen van het doel zijn, dat de toekomst ons oplegt. Dat bestendigen, wij bereiken het zeker niet, zo wij weer de materialen gaan bevestigen, die de oorlog juist vernielen of althans uiteen schokken moest om het besef te doen ontstaan dat wij moreel aan de beterhand waren of op zijn minst aan het twijfelen gebracht over onze vroegere ethische houding en de waarde ervan. Wij zullen het werk van de oorlog natuurlijk met de middelen van de oorlog niet voortzetten; het ware echter een gevaarlijke homeopathie, onze oude krankheden te gaan huldigen als levensvoorwaarden van een toestand, die bedoelt, tegen die krankheden in te gaan.

De logica eist dus, liefst maar zoveel mogelijk te vergeten. Wat werkelijk bruikbaar en deugdelijk is, ook van het verleden en zelfs van het hatende heden, zal wel vanzelf leven blijven en zijn rechtmatige plaats in de zon komen eisen. En dan is het nog tijd genoeg, om die plaats gewillig in te ruimen ...

19 februari.

Ik heb bijgewoond (in oorlogstijd moet niets u bevreemden), ik heb hedenochtend bijgewoond, dat een gezette dame een slagerswinkel binnentrad. Voor zij daartoe overging, had zij lang in extase gestaan voor de dikke, gele, dooraderde bergen ossenvet, die de uitstalling van die slager tot een succursale van Luilekkerland maakten. Ossenvet, immers, is een waar die te begeerlijk geworden is, daar zij zo goed als de enige betrouwbaar natuurlijke vetsoort werd, welke

hier in Brussel nog is te krijgen; ik bedoel, dat veel van het vet dat ons te koop wordt geboden, veel minder waarborgen van onvervaltheid oplevert, zodat ossenvet een zo merkwaardig als zeldzaam iets is geworden, ook voor diegenen, welke talrijk zijn, die er vroeger een aristocratische neus voor ophaalden. - Geen wonder dan ook, dat de dame zich door al dat vet eerst verblinden, daarna verleiden liet. De verleiding was zelfs zo sterk, dat zij er zonder blikken of blozen ineens vier kilo van bestelde, de zeldzaamheid indachtig, en de merkwaardigheid.

Dit alles kunt gij u goed voorstellen. Gij stelt u echter niet voor hoe de dame schrok (en ik vrees haast, dat gij evenzeer schrikken zult als zij), toen zij vernam, dat zij voor haar vier kilo vet de som te betalen had van tachtig frank!

Waaruit gij besluiten zult, dat ossenvet tegenwoordig in Brussel twintig frank het kilo kost.

Boter, die eetbaar is en boogt op zuiverheid, en voor zover zij voorhanden is, kost elf à twaalf frank; melk staat op verdwijnen; aardappelen, waarvan wij nog slechts driehonderd gram daags krijgen, zijn even zeldzaam: in sommige voorsteden ontbreken zij geheel sedert ruim een week, zodat kleine burgertjes zonder duurtetoeslag en die geen ondersteuning genieten (een kleine helft van de bevolking), het doorgaans na de twintigste van elke maand moeten doen met hun tweehonderd vijftig gram brood voor zo goed als enig voedsel; waarbij komt dat het brood weer bruin, en dikwijls onverteerbaar is. Voor die mensen is vlees natuurlijk een mythe: het kost gemiddeld zeven frank het kilo. Terwijl suiker op het verdwijnen staat ...

Waaruit blijken moge dat het te Brussel niet meer “plezant om te leven” is.

20 februari.

Zondag. - Het is het middaguur; de wind is gaan liggen; de regen houdt even op; het is of de tijd wacht. Ik ben in de hoge stad; de straat is geheel leeg; ik sta ondenkend voor een bloemenwinkel, kijk naar de grilligheid van orchideeën. - Als daar opeens, heel in de verte, de bons van het kanon zes maal na mekaar met grote regelmatigheid de lucht doordeukt. Daarop zwijgt weer de wachtende tijd. Ik ben de enige allicht die gehoord heeft ...

- Jaren geleden heb ik hartvliesontsteking gehad. Ik herinner mij nog de angst om mijn jagend hart, en hoe ik het gevoel had, het onder mijn hand te moeten bedwingen, wilde ik blijven leven. Nu is dat weer hetzelfde, in deze eenzaamheid, met dat verre kanon dat schiet. - Enige maanden geleden nog was dat één van onze vertrouwdeste geluiden geworden, dat kanongebons. En wij waren verbaasd als het zweeg. Vandaag heb ik het weer voor het eerst gevoeld als bij de aanvang van de oorlog: als iets waar wij onder bezwijken zullen, zo wij het niet tegenhouden kunnen.

Wat heeft dit nieuwe, dit hernieuwde gevoel te betekenen? ...

Dr. A. van de Perre, het lid van de Belgische Kamer, heeft einde mei van verleden jaar te Londen een redevoering gehouden over de toekomst van België en volgens het verslag in de N.R.C. van 1 juni heeft dr. van de Perre zich toen "uitdrukkelijk verklaard voor een groter België, onder strategisch en economisch oogpunt, bepaaldelijk met het oog op Antwerpen, welks haven de haven is van de nijverheid van het Walenland." "De onzijdigheid en de uitbreiding van België", heeft dr. van de Perre toen volgens het verslag in de N.R.C. verder gezegd, "zijn met de schadevergoeding de voornaamste punten, die er ten opzichte van België op de vredesconferentie besproken zullen worden."

Het Dagblad van Noordbrabant had indertijd naar aanleiding van deze uitlatingen van dr. van de Perre enige opmerkingen gemaakt en het heeft deze herhaald nu prof. Frans van Cauwelaert in ons land redevoeringen houdt over toenadering tussen Nederland en België. Het Dagblad van Noordbrabant heeft nu naar aanleiding daarvan van prof. van Cauwelaert een brief ontvangen en het lijkt ons niet zonder belang uit die brief hier het voornaamste over te nemen. Vooraf zij echter gezegd, dat wij uit het verslag van de redevoering van dr. van de Perre in ons blad geenszins de indruk gekregen hebben als zou dr. van de Perre de door hem bedoelde uitbreiding van België ook ten koste van Nederland willen laten geschieden.

Prof. van Cauwelaert dan schrijft aan de redacteur van het Dagblad van Noordbrabant:

“Reeds een paar keer hebt gij mij de vraag gesteld hoe mijn streven tot toenadering tussen België en Nederland verenigbaar zou zijn met de gedachten van mijn vriend en collega dr. A. van de Perre, die zich te Londen openbaar voorstander heeft verklaard van territoriale uitbreiding van België, waarmee – naar Uw opvatting – blijkbaar ook uitbreiding op kosten van Holland bedoeld was. Ik zelf had deze bedoeling in de mij bekende inhoud van dr. van de Perre’s rede niet gelezen. Misschien, omdat ik uit mijn persoonlijke omgang met hem beter over zijn ware inzichten georiënteerd was. Ik heb me nochtans op mijn eigen indrukken niet willen verlaten en heb over Uw artikelen aan dr. van de Perre geschreven. De post met Engeland gaat echter tegenwoordig een slakkengang en dr. van de Perre was een tijdlang afwezig. Maar het antwoord was zoals ik het verwachtte.

Dr. van de Perre heeft, zo schrijft hij, bij het houden van zijn Londense rede geen ogenblik gedacht aan Holland en vermoedde ook niet, dat zij hier enige argwaan zou verwekken. Hij zegt zich integendeel met Uw blad volkomen eens, dat blijvende vrede en trouwe vriendschap

tussen onze beider landen voor beiden levensvoorwaarde is, en dat alles wat er tussen ons kan te regelen vallen in der minne moet worden afgehandeld.

Men seint ons uit Roosendaal:

Sedert gisteravond wordt hier van het westelijke front een trommelvuur gehoord, zo hevig als nooit tevoren is waargenomen. De ruiten rinkelen voortdurend.